

ODŮVODNĚNÍ

návrhu vyhlášky o určení srovnatelné délky období, pro které je sjednána pevná zápůjční úroková sazba, a členění spotřebitelských úvěrů na bydlení do skupin pro účely náhrady nákladů za předčasné splacení některých spotřebitelských úvěrů na bydlení

A. OBECNÁ ČÁST

1. Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy, odůvodnění jejích hlavních principů

Vyhláška provádí zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (ZSÚ). K vydání vyhlášky zmocňuje Českou národní banku (ČNB) ZSÚ ve znění zákona č. 462/2023 Sb., kterým byl nově stanoven způsob určení výše účelně vynaložených nákladů za předčasné splacení některých spotřebitelských úvěrů na bydlení. Na základě přijetí zákona č. 462/2023 Sb. je ČNB v § 160 ZSÚ zmocněna k vydání vyhlášky k provedení § 117a odst. 3 ZSÚ k podrobnostem určení srovnatelné délky období, pro které je sjednána pevná zápůjční úroková sazba, a členění spotřebitelských úvěrů na bydlení do skupin podle typu spotřebitelského úvěru na bydlení včetně členění do skupin podle délky období, pro které je sjednána pevná zápůjční úroková sazba. Vydání vyhlášky je nezbytné k naplnění příslušného zmocnění.

Vyhláška transparentně stanoví členění spotřebitelských úvěrů na bydlení do skupin podle typu úvěru a podle konkrétního rozmezí délky fixace sjednané úrokové sazby. Bez členění úvěrů do skupin by spotřebitel ani věřitel nebyli s to určit, která skupina je srovnatelná s předčasně spláceným spotřebitelským úvěrem na bydlení, a vypočítat výši účelně vynaložených nákladů.

2. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy se zákonem, k jehož provedení je navržena, včetně souladu se zákonným zmocněním

Návrh vyhlášky je v souladu se zákonným zmocněním uvedeným v § 160 ZSÚ k provedení § 117a odst. 3 ZSÚ.

3. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie a obecnými právními zásadami práva Evropské unie

Vyhláška je prováděcím předpisem k ZSÚ. Nový § 117a zavádí nové zvláštní pravidlo pro určení rozsahu možné náhrady věřiteli při předčasném splacení některých spotřebitelských úvěrů na bydlení. Čl. 25 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení (MCD) umožňuje členským státům stanovit, že věřitel má v odůvodněných případech nárok na spravedlivé a objektivní odškodnění za případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru. Předmět nové úpravy obsažené v § 117a ZSÚ by mohl být dotčen projednáváním tzv. předběžné otázky před Soudním dvorem EU.¹

¹ Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Landgericht Ravensburg (Německo) dne 10. srpna 2022 – MW, CY v. VR Bank Ravensburg-Weingarten eG (Věc C-536/22) CELEX: 62022CN0536. K věci bylo doposud publikováno Stanovisko generálního advokáta M. Campos Sánchez-Bordony přednesené dne 28. září 2023, CELEX: 62022CC0536.

Vyhláška určuje délky období, pro které jsou sjednány pevné zápůjční úrokové sazby, a dále člení spotřebitelské úvěry do skupin pro účely výpočtu výše účelně vynaložených nákladů podle § 117a odst. 1 ZSÚ.

Vyhláška není transpozičním předpisem. Přesto je v souladu s obecnými právními zásadami práva Evropské unie a dosavadní judikaturou soudních orgánů Evropské unie.

4. Zhodnocení platného právního stavu a odůvodnění nezbytnosti jeho změny

Dřívější právní úprava nezmocňovala ČNB k vydání vyhlášky, která by stanovila podrobnosti určení srovnatelné délky období pevné zápůjční úrokové sazby a členění spotřebitelských úvěrů na bydlení do skupin pro účely výpočtu výše účelně vynaložených nákladů za předčasné splacení některých spotřebitelských úvěrů na bydlení. Způsob výpočtu výše účelně vynaložených nákladů za předčasné splacení některých spotřebitelských úvěrů na bydlení mění zákon č. 462/2023. Ten do kalkulace výše účelně vynaložených nákladů za předčasné splacení prostřednictvím ustanovení § 117a odst. 1 ZSÚ nově vkládá hodnotu referenčního úroku, který by spotřebitel zaplatil za dobu ode dne předčasného splacení do konce období, pro které je sjednána pevná zápůjční úroková sazba, pokud by úvěr byl úročen průměrem zápůjčních úrokových sazeb uveřejněným Českou národní bankou pro skupinu srovnatelných spotřebitelských úvěrů na bydlení. Skupinou srovnatelných spotřebitelských úvěrů na bydlení je taková skupina spotřebitelských úvěrů na bydlení, která je podle typu úvěru srovnatelná s předčasně spláceným spotřebitelským úvěrem na bydlení a zároveň je délka fixace jejich zápůjční úrokové sazby srovnatelná s dobou ode dne předčasného splacení do konce období fixace u předčasně spláceného spotřebitelského úvěru na bydlení. Navrhovaná vyhláška ČNB tak jen stanoví srovnatelné délky období fixace a členění spotřebitelských úvěrů na bydlení do skupin podle této délky.

5. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty a na podnikatelské prostředí České republiky

V souvislosti s navrhovanou právní úpravou se nepředpokládá žádný dopad na státní rozpočet. Zavedení podrobností srovnatelnosti pro účely výpočtu výše účelně vynaložených nákladů přináší spotřebitelům i věřitelům potřebnou transparentnost a předvídatelnost.

6. Zhodnocení sociálních dopadů, včetně dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, dopadů na ochranu práv dětí a dopadů na životní prostředí

Návrh vyhlášky nemá negativní sociální dopady ani nemá žádné dopady na specifické skupiny obyvatel, na osoby sociálně slabé ani na osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, neboť pouze stanoví srovnatelné délky období fixace a člení spotřebitelské úvěry na bydlení do skupin.

Návrh vyhlášky nemá žádné negativní dopady na ochranu práv dětí ani na životní prostředí.

7. Zhodnocení současného stavu a dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Návrh vyhlášky není v rozporu se zákazem diskriminace ani není v rozporu s principem rovnosti mužů a žen.

8. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Navrhovaná vyhláška je v souladu s předpisy upravujícími ochranu osobních údajů a soukromí, resp. těchto oblastí se návrh vyhlášky nedotýká.

9. Zhodnocení korupčních rizik

Návrh vyhlášky odpovídá rozsahu zmocnění uvedenému v novelizovaném § 160 ZSÚ k provedení § 117a odst. 3 tohoto zákona a v žádném směru nepřesahuje kompetence České národní banky.

Česká národní banka je správním orgánem a je kompetentní rozhodovat ve věcech, které spadají do její působnosti. Působnost a odpovědnost jednotlivých útvarů při výkonu dohledu jsou v České národní bance stanoveny vnitřním předpisem. Organizační struktura České národní banky je k dispozici veřejnosti na jejích internetových stránkách. Pro výkon činnosti České národní banky jsou nastaveny odpovídající kontrolní mechanismy, které jsou pravidelně ověřovány a aktualizovány. Na internetových stránkách České národní banky je možné najít výklady a odpovědi na časté dotazy týkající se ochrany spotřebitele.

Zavedení podrobností určení srovnatelné délky období fixace spotřebitelských úvěrů na bydlení a členění těchto úvěrů do skupin pro účely výpočtu výše účelně vynaložených nákladů za předčasné splacení přináší spotřebitelům a věřitelům potřebnou transparentnost a předvídatelnost ohledně případných nákladů plynoucích z rozhodnutí spotřebitele úvěr předčasně splatit.

U navrhované vyhlášky nebyla po jejím vyhodnocení podle vládní metodiky pro hodnocení korupčních rizik (CIA – Corruption Impact Assessment) korupční rizika zjištěna.

10. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná právní úprava nemá žádné dopady na bezpečnost a obranu státu.

11. Zhodnocení dopadů na rodiny, zejména s ohledem na plnění funkcí rodiny, s ohledem na počet vyživovaných členů, na případnou přítomnost hendikepovaných členů a rodiny samoživitelů, rodiny se třemi a více dětmi a další specifické životní situace, dále s ohledem na posílení integrity a stability rodiny a posílení rodinné harmonie, lepší rovnováhy mezi prací a rodinou a na posílení mezigeneračních a širších příbuzenských vztahů

Návrh vyhlášky nemá žádné dopady na rodiny a plnění funkcí rodiny, na posílení integrity a stability rodiny a rodinné harmonie, na rovnováhu mezi prací a rodinou ani na posílení mezigeneračních a širších příbuzenských vztahů.

12. Zhodnocení územních dopadů, včetně dopadů na územní samosprávné celky

Návrh vyhlášky nemá žádné územní dopady ani dopady na územní samosprávné celky.

13. Zhodnocení souladu navrhovaného řešení se zásadami tvorby digitálně přívětivé legislativy, včetně zhodnocení rizika vyloučení nebo omezení možnosti přístupu specifických skupin osob k některým službám v důsledku digitalizace jejich poskytování (digitální vyloučení)

Návrh vyhlášky není v rozporu se zásadami tvorby digitálně přívětivé legislativy.

U navrhované vyhlášky nebyla zjištěna rizika vyloučení ani omezení možnosti přístupu specifických skupin osob k některým službám v důsledku digitalizace jejich poskytování, neboť návrh vyhlášky neupravuje poskytování žádné služby.

14. Konzultace

Návrh vyhlášky byl projednán s Ministerstvem financí, Českou bankovní asociací, Českou leasingovou a finanční asociací, Asociací družstevních záložen, Asociací úvěrových institucí, Asociací poskytovatelů nebankovních úvěrů a Asociací českých stavebních spořitelů. Meziřesortní připomínkové řízení k návrhu vyhlášky proběhlo od 2. října 2023 do 23. října 2023. Vypořádání připomínek bylo s připomínkovými místy projednáno a vyhláška je předkládána bez rozporu.

Návrh vyhlášky nepodléhá konzultaci s Evropskou centrální bankou podle Rozhodnutí Rady č. 98/415/ES ze dne 29. června 1998 o konzultacích vnitrostátních orgánů s Evropskou centrální bankou k návrhům právních předpisů.

Předkládaný návrh neobsahuje řešení, která by představovala zvýšená rizika z hlediska proveditelnosti a vynutitelnosti.

Na základě Plánu přípravy vyhlášek na rok 2023, který byl schválen ministrem pro legislativu a předsedou Legislativní rady vlády, bylo rozhodnuto, že se u této vyhlášky neprovede hodnocení dopadů regulace podle Obecných zásad pro hodnocení dopadů regulace (RIA).

B. ZVLÁŠTNÍ ČÁST

K § 1

Ustanovení odpovídá zmocnění v § 117a odst. 3 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (ZSÚ), včleněnému do ZSÚ na základě přijetí zákona č. 462/2023 Sb.

Ustanovení § 117a odst. 3 ZSÚ obsahuje požadavek zákonodárce, aby prováděcí předpis stanovil podrobnosti určení srovnatelné délky období, pro které je sjednána pevná zápůjční úroková sazba, a členění spotřebitelských úvěrů na bydlení do skupin podle srovnatelné délky období, pro které je sjednána pevná zápůjční úroková sazba, a podle toho, zda jde o spotřebitelský úvěr na bydlení podle § 2 odst. 2 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru zajištěný zástavním právem k nemovité věci nebo tímto zástavním právem nezajištěný nebo o spotřebitelský úvěr na bydlení podle § 2 odst. 2 písm. c) zákona o spotřebitelském úvěru zajištěný zástavním právem k nemovité věci nebo tímto zástavním právem nezajištěný.

Výslovné zmocnění pro Českou národní banku (ČNB) k vydání vyhlášky je obsaženo v ustanovení § 160 ZSÚ ve znění zákona č. 462/2023 Sb., podle kterého má ČNB k požadavku zákonodárce v § 117a odst. 3 ZSÚ vydat vyhlášku.

K § 2 a 3

Ustanovení § 2 a 3 vyhlášky naplňuje zmocnění v § 117a odst. 3 ZSÚ tím, že spotřebitelské úvěry na bydlení člení na základě dvou kritérií, která zákonodárce výslovně včlenil do ustanovení § 117a odst. 3 ZSÚ a kterými jsou srovnatelná délka období, pro které je sjednána pevná zápůjční úroková sazba úvěru, a typ úvěru.

Ustanovení § 2 stanoví, že podle délky období, pro kterou je sjednána pevná zápůjční úroková sazba, budou spotřebitelské úvěry na bydlení členěny do pěti časových intervalů: do 1 roku včetně, nad 1 rok do 3 let včetně, nad 3 roky do 5 let včetně, nad 5 let do 10 let včetně a nad 10 let. Z textu § 117a odst. 1 ZSÚ vyplývá podmínka srovnatelnosti délky období, pro kterou je sjednána pevná zápůjční úroková sazba, s dobou od předčasného splacení do konce období, pro které je u předčasně spláceného spotřebitelského úvěru na bydlení sjednána pevná zápůjční úroková sazba. Vzhledem k tomu je pro účely určení srovnatelné délky fixace zvoleno několik intervalů tak, aby jimi byla pro každý typ úvěru co nejlépe, vzhledem k dostupným datům, pokryta různá období, která u předčasně splácených spotřebitelských úvěrů na bydlení mohou zbývat do konce fixace úrokové sazby.

Podle typu spotřebitelského úvěru na bydlení jsou již v ZSÚ úvěry členěny na úvěry účelově určené [podle § 2 odst. 2 písm. b) ZSÚ] a na úvěry ze stavebního spoření [podle § 2 odst. 2 písm. c) ZSÚ]. V obou případech jsou pak ještě dále děleny z hlediska existence zajištění zástavním právem k nemovitosti.

Při zohlednění obou kritérií je pak stanoveno celkem 20 skupin spotřebitelských úvěrů na bydlení.

V § 3 vyhlášky jsou vyjmenovány skupiny spotřebitelských úvěrů na bydlení. Uvedené skupiny úvěrů odpovídají požadavku v § 117a odst. 3 ZSÚ na to, aby se spotřebitelské úvěry na bydlení členily do skupin podle jejich typu, tj. dle § 2 odst. 2 písm. b) a písm. c) ZSÚ, a zohledňují, zda úvěr je či není zajištěn zástavním právem k nemovité věci. Zároveň se jednotlivé typy úvěrů dále člení podle srovnatelné délky období, pro které je sjednána pevná zápůjční úroková sazba. Délka období je strukturována do pěti časových řad (do 1 roku včetně, nad 1 rok do 3 let včetně, nad 3 roky do 5 let včetně, nad 5 let do 10 let včetně a s délkou nad 10 let). Pro všechny tyto skupiny spotřebitelských úvěrů na bydlení ČNB uveřejňuje průměry zápůjčních úrokových sazeb sjednaných v období tří po sobě jdoucích měsíců na svých internetových stránkách

v souladu s požadavkem § 117a odst. 1 ve spojení s odst. 2 ZSÚ. Tyto údaje jsou uveřejňovány způsobem umožňujícím dálkový přístup a vychází ze statistických údajů dostupných ve veřejné databázi ARAD², která je součástí informačního servisu ČNB.

Skupiny spotřebitelských úvěrů na bydlení pro délku období, pro které je sjednána pevná zápůjční úroková sazba, do 1 roku včetně, obsahují statistické údaje z databáze ARAD o úrokových sazbách pro období od 3 měsíců do 1 roku včetně. Ukazatel úrokových sazeb sjednaných spotřebitelských úvěrů na bydlení s délkou do 3 měsíců včetně nelze pro účely této vyhlášky použít, protože v souladu s jednotnou evropskou metodikou obsahuje statistické údaje i za úvěry s pohyblivou zápůjční úrokovou sazbou.

V případě, kdy doba od data předčasného splacení do konce období, pro které je sjednána pevná zápůjční úroková sazba, bude 3 měsíce či kratší, se pro účely výpočtu referenčního úroku použije průměr zápůjčních úrokových sazeb pro skupinu úvěrů pro délku období, pro které je sjednána pevná zápůjční úroková sazba do 1 roku. Tyto úvěry lze vzhledem ke krátkému trvání fixace stále považovat za srovnatelné.

K § 4

Ustanovení upravuje účinnost vyhlášky, která je stanovena na 1. dubna 2024, což je současně první den čtvrtého kalendářního měsíce následujícího po dni vyhlášení zákona č. 462/2023 Sb. Účinnost vyhlášky je shodná s účinností stanovenou v čl. XVI písm. a) zákona č. 462/2023 Sb. pro zmocňovací ustanovení k vydání této vyhlášky (§ 160 ZSÚ) a pro ustanovení, která upravují průměr zápůjčních úrokových sazeb a jejich uveřejnění (§ 117a ZSÚ). Stejná účinnost je též stanovena pro oprávnění ČNB poskytnout důvěrné statistické údaje pro účely uveřejňování průměrů zápůjčních úrokových sazeb podle zákona upravujícího spotřebitelský úvěr, jak stanoví § 43f písm. f) zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance (čl. III bod 1 zákona č. 462/2023 Sb.).

Přechodné ustanovení čl. XV bodu 1 zákona č. 462/2023 Sb. upřesňuje, že ČNB začne uveřejňovat průměry zápůjčních úrokových sazeb od osmého kalendářního měsíce následujícího po dni vyhlášení zákona č. 462/2023 Sb. Účinnost vyhlášky ve čtvrtém měsíci po dni vyhlášení zákona č. 462/2023 Sb. umožní, aby již od tohoto měsíce mohl započít sběr a vyhodnocení statistických údajů a mohlo dojít k jejich následnému uveřejnění v osmém měsíci od vyhlášení zákona č. 462/2023 Sb. ČNB tedy první průměr zápůjčních úrokových sazeb pro spotřebitelské úvěry na bydlení členěné do skupin, sjednaných v období tří po sobě jdoucích kalendářních měsíců ve smyslu § 117a odst. 1 ZSÚ, tj. průměr za čtvrtý až šestý měsíc po vyhlášení zákona č. 462/2023 Sb., na svých internetových stránkách zveřejní do 10. dne osmého kalendářního měsíce následujícího po vyhlášení zákona č. 462/2023 Sb. Tyto zveřejněné údaje pak budou moci být v rámci nového způsobu stanovení účelně vynaložených nákladů vzniklých věřiteli ve smyslu § 117a odst. 1 ZSÚ použity poprvé od devátého měsíce následujícího po vyhlášení zákona č. 462/2023 Sb., neboť toto ustanovení ve znění čl. XIV bodu 14 nabývá na základě čl. XVI písm. b) zákona č. 462/2023 Sb. účinnosti prvním dnem devátého kalendářního měsíce následujícího po dni vyhlášení tohoto zákona.

Navržená účinnost vyhlášky zajistí hladký náběh nové právní úpravy do praxe tak, aby tato úprava byla pro adresáty právní normy jasná a srozumitelná. Jde tedy ve smyslu § 9 odst. 3 zákona č. 222/2016 Sb., o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv a o tvorbě právních předpisů vyhlášených ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv, o situaci, kdy naléhavý obecný zájem vyžaduje, aby právní úprava nabyla účinnosti jindy než 1. ledna nebo 1. července.

² <https://www.cnb.cz/arad/#/>